

TUTKIMUSSUUNNITELMA

Laatimispäivä: 25.09.2023

Päivitetty: 14.11.2023

Amisbarometri 2024

Toteuttaja Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otus
Kampinkuja 2
00100 Helsinki
posti@otus.fi

Vastaava tutkija Jukka-Pekka Jänkälä
jukka-pekka.jankala@otus.fi
050 368 1952

Tiivistelmä

Amisbarometri on suomalaisissa oppilaitoksissa toisen asteen ammatillisia opintoja suorittaville suunnattu toistuva tiedonkeruu. Tarkoituksena on kerätä laadukasta ja vertailukelpoista tietoa ammatillisten opiskelijoiden opinnoista ja arjesta. Tiedonkeruu toteutetaan viidettä kertaa.

Amisbarometrin toteuttaa Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otus yhdessä Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto – SAKKI ry:n kanssa. Tiedonkeruuta rahoittaa opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) ja työ- ja elinkeinoministeriö (TEM). Myös muut rahoittajat ovat mahdollisia.

Amisbarometrin avulla kerätään ammatillisten opiskelijoiden kokemuksia ja mielipiteitä opinnoista ja arjesta. Tietoja käytetään tutkimukseen, yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen sekä päätöksenteon tukena. Vastaajiksi toivotaan aikuisopiskelijoita ja oppivelvollisuusikäisiä opiskelijoita. Kysely on suunnattu lisäksi valmentavia opintoja suorittaville, mikäli opintoja suoritetaan ammatillisia opintoja tarjoavassa oppilaitoksessa tai ne johtavat ammatillisiin opintoihin.

Tiedonkeruu toteutetaan sähköisellä kyselylomakkeella marras-helmikuussa 2023–2024. Oppilaitokset päättävät itse, vastataanko kyselyyn oppitunnilla vai opiskelijoiden omalla ajalla. Kyselyyn voi vastata suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.

Tutkimuskutsu lähetetään kaikille ammatillisen koulutuksen järjestäjille tai oppilaitoksille. Tutkimuslupa pyydetään tarvittaessa koulutuksen järjestäjältä. Tutkimuksen kohderyhmään kuuluu alaikäisiä mutta 15 vuotta täyttäneitä henkilöitä. Vastaajat päättävät itse tiedonkeruuseen osallistumisesta ja luovuttamistaan tiedoista. Tietoja vastaajista ei kerätä muista lähteistä.

Hankkeen päätulokset julkaistaan syksyllä 2024, minkä jälkeen aineisto luovutetaan Yhteiskuntatieteelliselle tietoarkistolle säilytettäväksi ja tutkimuskäyttöön. Oppilaitoskohtaiset aineistot toimitetaan oppilaitoksille tai koulutuksen järjestäjille kesällä 2024. Yksittäisiä vastaajia tai oppilaitoksia ei voi suoraan tunnistaa tuloksista tai luovutetuista aineistoista.

Tutkimuksen toteutus

Tutkimuksen toteuttaa Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otus sr yhteistyössä Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto – SAKKI ry:n kanssa. Tiedonkeruuta rahoittaa opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) ja työ- ja elinkeinoministeriö (TEM). Myös muut rahoittajat ovat mahdollisia.

Hankkeen vastaava tutkija on Jukka-Pekka Jänkälä (Otus). Projektiryhmässä ovat mukana myös SAKKI:n Suvituuli Lundmark ja Sara Siponmaa.

Tutkimukseen kutsutaan kaikki ammatillista toisen asteen koulutusta järjestävät oppilaitokset, jotka järjestävät tiedonkeruuhetkellä opetusta Suomessa. Tutkimusluvut pyydetään oppilaitoksilta tai koulutuksen järjestäjiltä.

Tiedonkeruu toteutetaan sähköisenä lomakekyselynä (Webropol). Kyselyyn voi vastata suomeksi, ruotsiksi tai englanniksi.

Oppilaitokset päättävät itse, vastataanko kyselyyn oppitunnilla vai opiskelijoiden omalla ajalla. Oppilaitoksille toimitetaan noin kahta viikkoa ennen tiedonkeruun avaamista linkki sähköiselle kyselylomakkeelle, oppilaitoskohtainen tunnus oppilaitosten erottamiseksi toisistaan, opiskelijoille sekä alaikäisten opiskelijoiden huoltajille toimitettava tiedote tutkittaville, tutkimuksen tietosuojailmoitus sekä tarvittavat ohjeet. Kaikki materiaali toimitetaan suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.

Valtakunnalliset tulokset julkaistaan amisbarometri.fi -sivulla interaktiivisella Power BI -raportilla. Raportti mahdollistaa vastausjakaumien tarkastelun valikoitujen taustatietojen mukaan. Taustatietoja karkeistetaan tarpeen mukaan, jotta vastaajien anonymiteetti ei vaarannu. Raportilla ei voi tarkastella koulutuksen järjestäjä- tai oppilaitoskohtaisia jakaumia. Raportilla ei näytetä alle 30 hengen ryhmiä koskevia jakaumia.

Aikataulu

Tiedonkeruun suunnittelu ja rahoituksen hakeminen aloitettiin alkuvuonna 2023. Kyselylomaketta on kehitetty syksyllä 2023. Tutkimuskutsut lähetetään oppilaitoksille tai koulutuksen järjestäjille syyskuussa 2023 ja tutkimuslupia haetaan tarpeen mukaan. Tiedonkeruu toteutetaan marras-helmikuussa 2023–2024.

Aineisto käsitellään keväällä 2024 ja tulokset julkaistaan alkusyksystä 2024. Oppilaitoksille ja/tai koulutuksen järjestäjille toimitetaan oppilaitoskohtainen aineisto kesällä 2024. Aineiston arkistointi aloitetaan loppuvuonna 2024.

Rahoitus

Rahoituksen hakemisesta vastaa SAKKI Otuksen tuella. Suurin osa tutkimuksen rahoituksesta saadaan OKM:ltä ja TEM:ltä.

Keväällä ja syksyllä 2023 selvitetään mahdollista lisärahoitusta. Rahoituksen vastineeksi tarjotaan pääasiassa näkyvyyttä julkaisutalaisuudessa tai julkaisun yhteydessä, kyselyn profiiliin sopivien kysymysten lisäämistä kyselylomakkeelle, Otuksen analyysipalveluita ja/tai anonymisoidun tutkimusaineiston tai sen osan luovuttamista tutkimuskäyttöön.

Keskeiset kehittämiskohteet

Tiedonkeruuta ja tulosten raportointia kehitetään vastaajilta ja oppilaitoksilta saadun palautteen perusteella. Lomakkeen muokkaamisessa huomioidaan vertailukelpoisuus aiempiin Amibarometreihin. Lisäksi huomioidaan vertailukelpoisuus Otuksen muihin barometreihin ja Otuksen pyrkimys opiskelukykymittariston kehittämiseen ja validoimiseen (YTHS:n opiskelukykymalli, <https://www.yths.fi/palvelut/opiskeluyhteisotyo/opiskelukyky/>).

Lomaketta lyhennetään ja tarvittaessa järjestellään uudelleen, koska lomake on ollut liian pitkä etenkin niille vastaajille, jotka tarvitsevat opettajan apua kyselyn täyttämiseen. Lomakkeelta poistetaan vanhentuneita kysymyksiä tai muotoiluja ja nostetaan uusia, ajankohtaisia teemoja esille. Kysymyksiä ja lomakkeen juoksutusta kohdennetaan paremmin eri vastaajaryhmille: oppivelvollisuusikäisille, aikuisille alanvaihtajille ja lisäkoulutusta hankkiville sekä valmentavia opintoja suorittaville.

Tulosten raportointiin käytettyä amisbarometri-fi-sivun Power BI -raporttia kehitetään monipuolisemmaksi teemakohtaisilla raporttisivuilla. Oppilaitoksille toimitettavia sähköisiä tulosteita ja Excel-aineistoa kehitetään helppokäyttöisemmäksi.

Vastaajat

Kysely on suunnattu

- nuorille ja aikuisopiskelijoille
- kaikille toisen asteen ammatillisia tutkintoja tekeville (perustutkinto, at, eat)
- valmentavia koulutuksia, oppivelvollisuuden täyttäviä koulutuksia, tutkinnon osia tai esim. korttikoulutuksia suorittaville.

Lukiossa opiskelevat eivät kuulu tutkimuksen piiriin, elleivät he tee kaksois- tai kolmoistutkintoa.

Aiheet

Vastaajien kokemuksia ja mielipiteitä tiedustellaan seuraavista aihepiireistä:

- Ammatilliseen koulutukseen hakeutuminen
- Opetus ja ohjaus
- Opiskeluympäristö
- Työpaikalla tapahtuva oppiminen
- Opiskelutaidot
- Opintojen eteneminen
- Toimeentulo
- Asuminen
- Hyvinvointi
- Vapaa-aika
- Epäasiallinen kohtelu
- Ajatukset työelämästä ja tulevaisuudesta

Aineistonhallinta

Yleinen kuvaus

Aineisto kerätään sähköisellä lomakekyselyllä (Webropol). Aineisto tallennetaan Excel- ja SPSS-tiedostoina ja poistetaan Webropol-alustalta. Toivottu vastaajamäärä on 10 000. Aineisto on pääasiassa määrällistä, mutta joitakin avovastauksia kerätään.

Rekisterinpitäjänä Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otus sr omistaa keräämänsä aineiston. Hankkeen vastuututkija vastaa aineiston keräämisestä, säilyttämisestä ja arkistoinnista.

Eettinen ennakkoarviointi

Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otus sr on toiminnassaan sitoutunut noudattamaan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeita hyvästä tieteellisestä käytännöstä (https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf) sekä ihmiseen kohdistuvan tieteellisen tutkimuksen eettisiä periaatteita (https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakkoarvioinnin_ohje_2020.pdf).

Tutkimuksen toteutustapa on sellainen, ettei tutkimukselle tarvitse pyytää eettistä ennakkoarviointilausuntoa ihmistieteiden eettiseltä toimikunnalta. Tämä päätös on tehty seuraavin perustein:

- Tutkimukseen osallistuminen tapahtuu tietoon perustuvan suostumuksen periaatteella
- Tutkimuksessa ei puututa tutkittavien fyysiseen koskemattomuuteen
- Tutkimus ei kohdistu alle 15-vuotiaisiin ilman huoltajan erillistä informointia
- Tutkittaville ei esitetä poikkeuksellisen voimakkaita ärsykeitä
- Tutkimuksen ei arvioida aiheuttavan normaalin arkielämän ylittävää henkistä haittaa tutkittaville tai heidän läheisilleen
- Tutkimuksen ei arvioida aiheuttavan turvallisuusuhkaa tutkittaville, tutkijalle tai heidän läheisilleen

Lupa tutkimuksen toteuttamiseen pyydetään oppilaitokselta tai koulutuksen järjestäjältä. Kohderyhmään kuuluu alaikäisiä henkilöitä, joten oppilaitoksia pyydetään informoimaan huoltajia tutkimuksesta ja heillä on mahdollisuus kieltää alle 15-vuotiaasta lasta osallistumasta tutkimukseen. Tutkittaville kerrotaan lomakkeella tutkimuksesta ja siitä, että kyselyyn osallistuminen on vapaaehtoista.

Henkilötietojen käsittely

Kyselyyn vastataan nimettömästi. Henkilötietoja kerätään vain kyselylomakkeella ja vastaajan omalla suostumuksella. Vastauksiin ei liitetä tietoja muista lähteistä. Tutkimuksessa ei kerätä suoria henkilötietoja kuten nimeä tai henkilötunnusta. Kysymyksiin vastaaminen on vapaaehtoista. Tutkimuksessa kysytään seuraavia epäsuoria henkilötietoja:

- sukupuoli
- äidinkieli
- oppimisvaikeus, sairaus tai vamma, joka vaikuttaa opiskeluun
- kokemus vähemmistöön kuulumisesta
- huoltajien työssäkäynti
- huoltajien koulutustaso

- oppilaitos ja toimipiste
- tutkinto tai koulutusala
- opiskeluaika
- kaksois- tai yhdistelmäututkinnon suorittaminen
- ensisijainen toiminta tällä hetkellä (opiskelu, työ, muu)
- tulonlähteet opintojen aikana
- ammattiliiton jäsenyys
- onko muuttanut opintojen vuoksi toiselle paikkakunnalle
- edellisen ja nykyisen asuinpaikan postinumero sekä etäisyys oppilaitokseen
- aloittiko opinnot heti peruskoulun jälkeen
- hakeutuiko opiskelemaan yhteishaussa vai jatkuvassa haussa ja osoitettiinko opiskelupaikka valmentavissa opinnoissa

Epäsuorat tunnistetiedot eivät suoraan paljasta vastaajan henkilöllisyyttä, mutta niitä yhdistelemällä vastaaja on mahdollista tunnistaa. Epäsuorat tunnistetiedot poistetaan tai karkeistetaan ennen aineiston arkistointia tai luovuttamista oppilaitokselle tai jatkotutkimuksiin.

Vastaaja saattaa antaa avovastauksissaan tietoja, joiden perusteella hänet on mahdollista tunnistaa. Avovastaukset anonymisoidaan tai poistetaan ennen aineiston arkistointia tai luovuttamista oppilaitokselle tai jatkotutkimuksiin.

Lisäksi tutkimuksessa kerätään ja käsitellään myös alla lueteltuja arkaluontoisia henkilötietoja tutkittavien suostumuksella (EU:n yleinen tietosuoja-asetus, artikla 9, kohta 2a):

- ☒ Rotu tai etninen alkuperä
- ☒ Yhteiskunnallinen, poliittinen tai uskonnollinen vakaumus tai ammattiliiton jäsenyys
- ☒ Terveystila, sairaus, vamma tai hoitotoimenpiteet
- ☒ Seksuaalinen käyttäytyminen tai suuntautuminen
- ☐ Rikollinen teko, rangaistus tai muu rikoksen seuraamus
- ☒ Sosiaalihuollon tarve tai saadut sosiaalihuollon palvelut, tukitoimet ja muut etuudet

Henkilötietojen käsittely perustuu tutkimuksessa tutkittavan suostumukseen sekä yleisen edun mukaiseen tieteelliseen tutkimukseen (EU:n yleinen tietosuoja-asetus, artikla 6, kohdat 1a ja 1e).

Tutkimuksen tulokset julkaistaan siten, ettei yksittäistä vastaajaa tai oppilaitosta voi tunnistaa. Ennen aineiston luovuttamista tutkimusryhmän ulkopuolelle se käsitellään siten, ettei yksittäistä vastaajaa voi tunnistaa. Tietoja ei luovuteta EU:n tai ETA-alueen ulkopuolelle. Tutkimuksessa kerättyjä tietoja ei käytetä automaattiseen päätöksentekoon tai profilointiin.

Dokumentaatio ja metadata

Kyselylomake arkistoidaan kolmekielisenä (suomi, ruotsi, englanti) myös niin, että kysymysten säännöt näkyvät.

Aineistosta rakennetaan muuttujaluettelo, johon tallennetaan tiedot mahdollisista muuttujamuunnoksista ja karkeistuksista.

Aineiston säilyttäminen

Aineisto tallennetaan ja säilytetään Otuksen salasanasuojatussa taltiossa. Aineistoa käsittelevät tutkijat lataavat aineistosta oman kopionsa ja käsittelevät sitä, eivät alkuperäistä aineistoa.

Otuksen tiedostoihin pääsee vain Otuksen henkilökunta. Käytössä on kaksivaiheinen tunnistus. Tiedostojen avaamisesta ja muokkaamisesta jää jälki lokiin.

Arkistointi ja julkaiseminen

Kyselyaineisto arkistoidaan ja avataan tutkimuskäyttöön mahdollisuuksien mukaan joko kokonaan tai avoimet vastaukset poistettuna. Oppilaitoskohtainen aineisto luovutetaan karkeistettuna koulutuksen järjestäjille. Aineisto arkistoidaan Yhteiskuntatieteelliseen tietoarkistoon (FSD).

Viestintä

Oppilaitokset ja koulutuksen järjestäjät

Oppilaitoksia ja koulutuksen järjestäjiä lähestytään suomen- ja ruotsinkielisellä kutsukirjeellä syyskuussa 2023. Muistutusviesti lähetetään noin kuukautta myöhemmin. Viesti sisältää linkin edellisen kierroksen tuloksiin ja kyselylomakkeen luonnokseen.

Osallistuville oppilaitoksille toimitetaan ohjekirje opettajalle, muokattavissa oleva tiedoteluonnos opiskelijoille (esimerkiksi intranetissä julkaistavaksi) ja alaikäisten tutkittavien vanhemmille tarkoitettu tiedote.

Sosiaalisen median viestintää voidaan kohdentaa kutsuvaiheessa sekä oppilaitoksille että potentiaalisille vastaajille eli ammatillisille opiskelijoille.

Tutkittavat ja alaikäisten tutkittavien huoltajat

Oppilaitoksia pyydetään välittämään alaikäisten huoltajille suunnattu tiedote tutkimuksesta ja tietosuojailmoitus. Kyselylomakkeen alussa esitetään selkokieline tiivistelmä tiedonkeruun tarkoituksesta. Tiedonkeruun aikana voidaan kohdentaa sosiaalisen median viestintää kohderyhmälle.

Tulosten julkaisu

Valtakunnallisten tulosten julkaisusta viestitään Otuksen ja SAKKI:n sidosryhmille, OKM:lle, TEM:lle ja muille mahdollisille rahoittajille sekä oppilaitoksille.

Koulutuksen järjestäjä- ja oppilaitoskohtaisten aineistojen valmistumisesta viestitään tiedonkeruun yhteyshenkilölle ja koulutuksen kehittämisestä vastaavalle rehtorille, päällikölle tai johtajalle.

Aineiston arkistointi ja avaaminen

Aineiston avaamisesta Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston Aila-palvelussa viestitään korkeakouluille ja Otuksen sidosryhmille.